
Meditatie

Maak een heiligdom

P.D. Teeuw

‘En zij moeten voor Mij een heiligdom maken, zodat Ik in hun midden kan wonen.’ (Exodus 25:8)

Sommige schriftwoorden vragen erom. Omdat ze zo verbazend zijn. Zo onverwacht lijken. Zo niet-passend bij wat je tot dan toe dacht. Zulke woorden vragen erom met diepere aandacht gelezen te worden. Zo overkwam het mij bij het lezen van de woorden uit Exodus 25:8.

Kantelpunt in Exodus

‘Maak voor Mij een heiligdom.’ Dat is de ogenschijnlijk eenvoudige opdracht van God.

Een opdracht die wordt gegeven op een bijzonder punt in het boek Exodus. Dit lange bijbelboek verhaalt immers van de grote uittocht uit het land Egypte. Hoofdstukken lang heeft Exodus nodig om dat wonder te beschrijven. Hoe God zijn volk uitleidde uit het slavenhuis. Hoe Hij hen onder het juk van de farao vandaan haalde. Want Hij zag naar hen om. Het geschreeuw van de Israëlieten was tot Hem gekomen. ‘Ik heb duidelijk de onderdrukking van Mijn volk, dat in Egypte is, gezien en heb hun geschreeuw om hulp vanwege hun slavendrijvers gehoord. Voorzeker, Ik ken hun leed. Daarom ben Ik neergekomen om het volk te redden uit de hand van de Egyptenaren, en het te leiden uit dit land naar een goed en ruim land, naar een land dat overvloedig van melk en honing.’ (Exodus 3:7-8)

Niet zonder slag of stoot

Die bevrijding ging niet zonder slag of stoot. Egypte was nu eenmaal groot en sterk. Een wereldmacht van angst en dood. Om een slaaf daaruit te bevrijden gaat niet zonder meer. Maar liefst tien plagen waren nodig om de farao en de Israëlieten in beweging te krijgen. Het water van de Schelfzee was uiteindelijk zelfs nodig om deze doodsmacht definitief te verslaan. Pas aan de overzijde, daar kunnen ze zingen:

Ik zal zingen voor de HEERE,
 want Hij is hoogverheven!
 Het paard en zijn ruiters
 heeft Hij in de zee geworpen. (Exodus 15:1)
 Wat had het gekost! Onze God is hoogverheven!

Verbondssluiting

Vervolgens voert het boek Exodus ons mee naar een tweede hoogtepunt. De hoofdstukken 19 tot en met 24 brengen ons bij de Sinai; de verbondssluiting.

Daar staan ze, het verlorene volk. Jonge vaders en moeders met kleine kinderen op hun arm. Tieners die met elkaar een eind vooruitlopen. Ouderen ergens in de middenmoot, ondersteund door hun bezorgde omgeving. 'Gaat het nog?' 'Houdt u het vol?' Toen en daar. Aan de voet van de Sinai. 'Toen sprak God al deze woorden: Ik ben de HEERE, uw God, Die u uit het land Egypte, uit het slavenhuis, geleid heeft.' (Exodus 20:1)

Heilig moment

Wat volgt is een heilig moment. Tussen de HEERE en zijn volk. Maar meer nog tussen Mozes en de HEERE. Woorden en taal zijn eigenlijk niet in staat dit soort momenten te vangen. Exodus doet toch een poging:

God vraagt of Mozes naar boven wil komen.
 Mozes gehoorzaamt en neemt Jozua mee.
 Hij vraagt of Aäron en Hur in de tussentijd bij het volk beneden willen blijven.
 Ergens halverwege laat Mozes ook Jozua achter.
 Alleen gaat hij het laatste stuk van de berg op.
 De top van de berg is in de ogen van de Israëlieten inmiddels geworden als een verterend vuur.
 Na zeven dagen wachten treedt Mozes de wolk – de *kabod YHWH* – binnen.
 'En Mozes was veertig dagen en veertig nachten op de berg.' (Exodus 24:18)

Onmogelijke opdracht

'Toen sprak de HEERE tot Mozes: 'Maak voor Mij een heiligdom.' (Exodus 25:1,8) Dat is de ogenschijnlijk eenvoudige opdracht die de HEERE in die periode van veertig dagen en nachten aan Mozes gaf. Maar u mag weten, ik heb bij de voorbereiding van een preken-serie over de tabernakel een tijd naar die woorden zitten staren. Want wat een opdracht! Alleen al de gedachte: de eeuwige God die aan kleine mensenkinderen vraagt voor Hem een heiligdom te bouwen. De HEERE van de hemel en de aarde. De eeuwige en almachtige God! Hij geeft een mens deze opdracht.

En dan niet alleen een vraag aan Mozes, Aäron, Hur of een van die andere

oudsten. Maar in zijn algemeenheid. ‘Zij’ moeten een heiligdom maken. Het zou je maar gevraagd worden. Je kunt je de reactie van Israël bijna voorstellen. Daar aan de voet van de Sinai. Wie? Wij!? Moeten wij een heiligdom voor God maken? Onze handen, onze voeten...? Schieten wij niet eindeloos tekort om überhaupt iets, laat staan een heiligdom voor de HEERE te maken? Is dit niet veel te veel gevraagd...?

Onbijbelse opdracht

Het is om nog een reden veel gevraagd. De opdracht heeft namelijk ook iets onwerkelijks. Iets op het eerste gezicht haast onbijbels. Hier loopt een uniek volk door de woestijn: zonder goden bij zich. Geen beeldendragers hebben ze nodig. Want Israëls God is anders. Hier loopt een volk door de woestijn dat zijn kinderen later Psalm 115 leert zingen:

*‘Waarom zouden de heidenvolken zeggen: Waar is toch hun God?
Onze God is immers in de hemel, Hij doet al wat Hem behaagt.’
(Psalm 115: 2-3)*

Hier loopt een volk door de woestijn dat zich zal laten troosten met Psalm 139:

*‘Waar kan ik Uw Geest ontgaan, waar Uw aangezicht ontvluchten?
Al steeg ik op naar de hemel, U bent daar; of legde ik mij neer in de hel, zie, U bent daar.
Nam ik vleugels van de dageraad, woonde ik aan het einde van de zee, ook daar zou Uw hand mij leiden en Uw rechterhand mij vasthouden.’ (Psalm 139:8-10)*

Hier loopt een volk door de woestijn met een profetenambt. Mannen die namens God spreken:

*‘Ben Ik een God van nabij, spreekt de HEERE, en niet een God van verre?
Zou iemand zich op verborgen plaatsen kunnen verbergen en zou Ik hem niet zien? spreekt de HEERE.
Vervul Ik niet de hemel en de aarde? spreekt de HEERE.’ (Jeremia 23:23-24)*

Hoe meer je erover nadenkt, hoe onwerkelijker de opdracht wordt. ‘Maak een heiligdom’.

Strookt dit wel met het wezen van God? Past dit bij het karakter van de HEERE, bij Hem die zich aan tijd noch plaats laat binden? Al die prachtige tempels, rijk versierd, waar de volkeren hun goden opbergen, dat is heidendom. Maar Israëls God toch niet? De God die de wereld gemaakt heeft en alles wat daarin is, deze, die een Heere van de hemel en van de aarde is, woont niet in tempels die met handen gemaakt zijn. (Hand. 17:24)

Ontroerende reden

Waarom dan toch een tabernakel? Nog wel een door mensenhanden gemaakt? Het antwoord is ontroerend eenvoudig: 'Zodat ik in hun midden kan wonen.' (Exodus 25:8) Geen uitgebreide uitleg. Ook niet iets als: 'Omdat jullie er behoefte aan hebben', of: 'Omdat jullie het zo nodig hebben.' Nee, de HEERE neemt een reden uit zichzelf. Trekt zelf hun beginnende dogmatiek scheef. Zo eenvoudig kan het soms zijn. Zodat God in hun midden kan wonen.

Dat is reeds lang geleden. De tijd dat God en mens bij elkaar verbleven, daarvoor moeten we terug naar het paradijs. Sinds Adam en Eva in zonde vielen, de rebellie tegen God, stonden er cherubs voor de hof van Eden. Geen toegang meer. De boom des levens was ontoegankelijk geworden. En dat door eigen schuld. Geen avondkoelte waar de HEERE zelf wandelde door de hof. Geen volmaakte gemeenschap tussen Schepper en schepsels meer. Zoals de verloren zoon. Weg uit het Vaderhuis. En geen mogelijkheid om op eigen kracht terug te komen. Zelfs als we zouden willen, het gaat niet. Tot de hemel verkondigt: 'En zij moeten voor Mij een heiligdom maken, zodat Ik in hun midden kan wonen.'

Nu wij niet meer bij God kunnen verkeren.

Zegt God: zal Ik dan bij jullie komen verkeren?

Nu wij niet meer bij God kunnen wonen.

Zegt Hij: zal Ik dan bij jullie komen wonen?

Hof van Eden

Het is denk ik niet voor niets dat sommige uitleggers lijnen trekken van de tabernakel naar de Hof van Eden. De cherubs waarmee het voorhangsel versierd is doen denken aan de cherubs bij het paradijs. Bijzonder eigenlijk. Deze tent der samenkomst, deze tent van ontmoeting brengt God en mens bij elkaar. Ergens neuriet op de achtergrond Johannes 2: 'En het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond'. In Christus Jezus woont heel de volheid van de Godheid lichamelijk. Hij heeft onder ons zijn tent opgeslagen. Om de dichtgeslagen deur naar het verloren paradijs te openen. 'Zodat Ik in hun midden kan wonen'. Door te verzoenen en te vergeven. Zo kan Hij gemeenschap hebben met verloren zonen en dochters. En worden die mensen zelfs een 'een woonstede Gods, in de Geest' (Efeze 2:22). Tot de dag aanbreekt waarop God zal zijn alles en in allen.

Denkers en doeners

Sommige Israëlieten waren denkers. Ik denk dat ze zich hebben verwonderd over dit bericht. God wil onder ons wonen! En het wordt een huis met aards materiaal, gewoon door mensenhanden gemaakt. Maar er waren vast ook

doeners bij. Ik denk dat zij naast verwonderd vooral nieuwsgierig zijn geweest naar de praktijk. Misschien wel trappelend van ongeduld. ‘Mogen we...? Mozes, waarmee kunnen we beginnen? En hoe moet het eruit gaan zien? Maak het eens concreet, wat moet ik me voorstellen?’ De eerste stap is helder. Dat begin is heel mooi, namelijk op basis van vrijwilligheid. ‘U moet van iedereen wiens hart hem gewillig maakt, een heffoffer voor Mij nemen’ (Exodus 25: 2). Geen getrek om inkomsten, geen verplichte afdracht, geen tienprocentnorm. Nee, God vraagt een vrijwillige bijdrage. Ze mogen geven met een gewillig hart! Het goud en de sierraden van Egypte worden gebracht en gebruikt voor de dienst aan God.

Maquette

De tweede fase is minder helder. Dat zal ook voor Mozes nog niet meegevalen zijn. Volgens Exodus 25:9 heeft God hem op de berg een blik gegund in hoe Hij het in gedachten heeft. ‘Volgens alles wat Ik u zal tonen, een ontwerp van de tabernakel en een ontwerp van al zijn voorwerpen, zó moet u het maken.’ Sommige uitleggers menen op grond van deze tekst dat de hemelse heerlijkheid zal lijken op de aardse tabernakel. Maar de betekenis van het woord ‘ontwerp’ (*Hebr. tabnit*) neigt denk ik meer naar een afbeelding of een model. Mozes krijgt een maquette, een bouwmodel van de tabernakel te zien. De HEERE laat hem een voor een de verschillende voorwerpen zien die de tabernakel moeten vullen. Vervolgens is aan Mozes de taak om het beeld van de maquette om te zetten in woorden. Daar heeft hij de rest van het boek Exodus zo ongeveer voor nodig. Hoofdstuk na hoofdstuk, detail na detail, materiaal na materiaal, alles wordt tot in de finesses gedictieerd. Zorgvuldig en eerbiedig gaat men aan de slag. Het is voor de HEERE en zijn dienst. Dan is alleen het beste goed genoeg.

‘Zo werd al het werk aan de tabernakel, aan de tent van ontmoeting voltooid; de Israëlieten maakten het namelijk overeenkomstig alles wat de HEERE Mozes geboden had, zo deden zij het.’ (Exodus 39:32)

Persoonlijk

Het was februari 2020 dat ik in Moordrecht een preken-serie begon over de tabernakel. Nog niet wetend dat halverwege de preken-serie coronamaatregelen een einde maakten aan de wekelijkse kerkgang. Maandenlang bleven de kerkdeuren gesloten. Juist in deze onwerkelijke periode kwam ik onder de indruk van de kracht van een tastbaar heiligdom midden in een tentenkamp. Wat moet die grote tent te midden van alle kleine tentjes een bron van troost zijn geweest. Wanneer ze 's nachts wakker lagen in de kilte van de woestijn-nacht. Of wanneer overdag de uitputting van de woestijnreis toesloeg. En het

waren deze weken waarin de 'liederen Hammaäloth' opeens een diepere glans kregen, als verwoording van het heimwee naar de gemeente. Zondag aan zondag stond ik voor een lege kerk te preken. Thuis wist ik de gemeente, maar in de kerk staarden de lege banken me aan. Op het kerkplein geen stemmen van gemeenteleden, geen kinderen op weg naar de crèche. Geen opgang naar het huis van God. Geen tastbare gemeente voor me. En ik toch maar doorpreken over al die onderdelen van de tabernakel. Ik gaf de 'tabernakelsalm' 26 geregeld op. Woorden die meer dan anders raakten.

*Wat blijdschap smaakt mijn ziel,
Wanneer ik voor U kniel
In 't huis, dat Gij U hebt gesticht!
Hoe lief heb ik Uw woning,
De tent, o Hemelkoning,
Die G', U ter eer, hebt opgericht!*

Ds. P.D. Teeuw is predikant van de hervormde gemeente Beth-El Moordrecht.